

Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
201716475-25

Dato:
17.11.2017

SVAR PÅ HØRING - FORSLAG OM ENDRING I STRAFFELOVENS REGLER OM FORVARING - FRA REGION NORD

Kriminalomsorgen region nord viser til brev fra Det kongelige justis- og beredskapsdepartement og Kriminalomsorgsdirektoratet, av henholdsvis 08.09.2017 og 12.09.2017, vedrørende høring om endring av straffelovens regler om forvaring.

Kriminalomsorgen region nord har sendt høringen til alle enheter på lokalt nivå i regionen. Vi har mottatt innspill fra Troms og Finnmark friomsorgskontor og Trondheim fengsel i brev av 25.10.2017 og 26.10.2017. Brevene følger vedlagt, og vi viser til disse i sin helhet.

Vi vil i høringssvaret nedenfor forholde oss til samme rekkefølge og overskrifter som er gitt i høringsnotatet, dog slik at merknader til ny lovtekst tas fortløpende og ikke under punkt 10. Avslutningsvis vil vi komme med noen innspill vedrørende vilkår for prøveløslatelse fra forvaring, som ikke er nevnt i høringen.

Høringsnotatets punkt 2 - Bør grunnvilkåret for prøveløslatelse fra forvaring endres

Departementet har i høringen foreslått at prøveløslatelse fra forvaring skal skje etter en bred sikkerhetsmessig vurdering. Forslaget innebærer at vurderingen av om en forvaringsdømt skal løslates på prøve skal være bredere enn hva Høyesterett la til grunn i Rt. 2014 side 934. Kriminalomsorgen region nord er enig med departementet i at flere vektige grunner taler for at vilkåret for prøveløslatelse fra forvaring bør endres.

For å bringe reglene om prøveløslatelse fra forvaring i samsvar med reglene om prøveløslatelse fra tidsbestemt fengselsstraff, har departementet foreslått å endre straffeloven (strl) § 44 første ledd. Kriminalomsorgen region nord vil bemerke at *ordlyden* i forslaget til ny strl § 44 første ledd ikke er den samme som i reglene om prøveløslatelse fra tidsbestemt straff, i straffegjennomføringsloven (strgjfl) § 42 femte ledd. Det er i ny strl § 44 første ledd foreslått at en forvaringsdømt «*kan*» løslates på prøve før utløpet av forvaringstiden dersom det anses «*sikkerhetsmessig forsvarlig*». I henhold til strgjfl § 42 femte ledd «*skal*» ikke kriminalomsorgen beslutte prøveløslatelse «*hvis omstendighetene etter en totalvurdering gjør løslatelse*

utilrådelig». Kriminalomsorgen region nord er usikker på om denne forskjellen er tilsiktet, ettersom departementet ønsker å bringe reglene i samsvar med hverandre. For ikke å skape tvil om forståelsen av den foreslåtte nye regelen, og hvordan denne skal forstås sammenlignet med strgjfl § 42 femte ledd, kan det være hensiktsmessig at det i ny strl § 44 første ledd første punktum brukes samme ordlyd som i strgjfl § 42 femte ledd.

Når det gjelder hvilke momenter som kan hensyntas i den sikkerhetsmessige vurderingen, har departementet foreslått å nevne to momenter i selve lovteksten til ny strl § 44 første ledd. Dette tilsvarer de momentene som er nevnt for tilrådelighetsvurderingen i strgjfl § 42 femte ledd, dog slik at temaet i sistnevnte bestemmelse er «om det er grunn til å anta at domfelte vil begå nye straffbare handlinger *i prøvetiden*», mens temaet i forslaget til ny strl § 44 første ledd er om det er grunn til å tro at domfelte vil begå nye lovbrudd». Forslaget til ny strl § 44 første ledd er således ikke begrenset til å gjelde nye straffbare handlinger «*i prøvetiden*». Kriminalomsorgen region nord er usikker på om denne forskjellen er tilsiktet, ettersom departementet ønsker å bringe reglene i samsvar med hverandre. For ikke å skape tvil om forståelsen av den foreslåtte nye regelen, og hvordan denne skal forstås sammenlignet med strgjfl § 42 femte ledd, kan det være hensiktsmessig at det i ny strl § 44 første ledd første punktum brukes samme ordlyd som i strgjfl § 42 femte ledd.

Departementet har foreslått at det i lovteksten skal inntas at det særlig skal legges vekt på domfeltes *atferd under straffegjennomføringen*, og om det er grunn til å tro at domfelte vil begå nye lovbrudd. Kriminalomsorgen region nord støtter dette forslaget, men viser samtidig til avsnittet ovenfor om valg av ordlyd. På side 15 i høringsnotatet er det uttalt at uttrykket «grunn til å tro» innebærer at det ikke oppstilles et krav til sannsynlighetsovervekt, men at det må foreligge objektive holdepunkter for at domfelte kommer til å begå nye lovbrudd. Denne presiseringen bør fremgå av lovforarbeidene. Av lovforarbeidene bør det også fremgå at det er tilstrekkelig med fare for *nye lovbrudd*, og ikke krav om nye *alvorlige lovbrudd*.

I høringsnotatet har departementet foreslått at behovet for en *gradvis utslusing* til samfunnet og den forvaringsdømtes *straffegjennomføringshistorikk* skal kunne vektlegges i vurderingen om prøveløslatelse fra forvaring. Kriminalomsorgen region nord er enig i at disse momentene skal kunne vektlegges i en slik vurdering, og mener at dette bør nedfelles i lovforarbeidene og forvaringsforskriften.

I høringen er det spurt om det bør ha betydning om det har skjedd en *progresjon i domfeltes soningsforhold*. Kriminalomsorgen region nord mener at dette er et moment som bør ha betydning i vurderingen av prøveløslatelse fra forvaring, og at det bør komme til uttrykk i lovens forarbeider og forvaringsforskriften.

Når det gjelder *progresjon* vil Kriminalomsorgen region nord foreslå at det i lovforarbeidene blir beskrevet hva man skal kunne forvente av progresjon, og hvilke progresjonselementer man skal kunne legge vekt på ved en prøveløslatelse fra forvaring. I forarbeidene bør det nevnes hvilke *progresjonstiltak* kriminalomsorgen kan iverksette i straffegjennomføringen for en forvaringsdømt (fremstilling, permisjon, straffegjennomføring ved lavere sikkerhetsnivå, frigang, straffegjennomføring ved overgangsbolig og straffegjennomføring ved institusjon etter strgjfl § 12) og fremgå hvordan progresjonstiltakene skal *vektlegges*. Kriminalomsorgen region nord ser for seg at progresjon som gir seg utslag i objektive konstaterbare forhold (for eksempel at en forvaringsdømt har gjennomført fremstilling, permisjon, gjennomfører straff ved lavere sikkerhetsnivå mv) skal kunne tillegges større vekt enn andre forhold av mer subjektiv art. Et eksempel her kan være at domfelte har tatt utdanning i fengselet, eller deltatt i programvirksomhet i fengselet, hvilket domfelte mener har ført til at faren for nye lovbrudd er

blitt mindre. Etter Kriminalomsorgen region nords syn vil det generelt sett være positivt at domfelte deltar i program eller tar utdanning i fengselet, og i noen tilfeller vil dette kunne være et moment som vil kunne påvirke risikoen for ny kriminalitet. For å kunne tillegge slike mer subjektive forhold vekt bør det imidlertid foreligge en risikovurdering fra en psykolog/psykiater/sakkyndig som sier noe om hvordan slik deltakelse har virket inn på domfelte. Det å *delta* bør i seg selv ikke være et moment som skal kunne tillegges vekt. En domfelts subjektive oppfatning av hvordan slike forhold har innvirket på faren for nye lovbrudd bør ha svært begrenset betydning i den samlede vurderingen av spørsmålet om prøveløslatelse fra forvaring.

I høringen er det spurt om *hvilken vekt risikoen for ny kriminalitet bør tillegges* i den samlede vurderingen av om prøveløslatelse er sikkerhetsmessig forsvarlig sammenholdt med for eksempel forhold som at den forvaringsdømte har tatt utdanning under forvaringsoppholdet. Generelt kan man si at det er positivt at domfelte tar utdanning. Imidlertid bør utdanning bare kunne tillegges begrenset vekt sett opp mot faren for ny kriminalitet, ettersom utdanning ikke trenger å ha virket inn på faren for ny kriminalitet. Vi viser for øvrig til avsnittet ovenfor.

Når det gjelder *hvilke faktorer* som særlig bør tas i betraktning ved vurderingen av hvorvidt det foreligger fare for at den forvaringsdømte ved eventuell prøveløslatelse vil begå ny kriminalitet, vil Kriminalomsorgen region nord fremheve *tidligere kriminalitet*. I høringen er det spurt om det er behov for å klargjøre *hvilken vekt* den forvaringsdømtes straffehistorikk bør tillegges i vurderingen av prøveløslatelse fra forvaring og om en klargjøring bør komme til uttrykk i lovteksten. Etter Kriminalomsorgen region nords oppfatning bør domfeltes straffehistorikk være et tungtveiende moment i vurderingen av spørsmålet om prøveløslatelse fra forvaring, og dette bør klargjøres i lovforarbeidene og forvaringsforskriften. Vi vil i denne sammenheng også vise til risikovurderingsinstrumentet HCR-20, hvor historiske faktorer utgjør en sentral del av vurderingen.

I høringsnotatet er det stilt spørsmål om hvilken betydning *eventuelle mangler ved beslutningsgrunnlaget* for risikovurderingen skal ha ved vurderingen av om prøveløslatelse skal anses sikkerhetsmessig forsvarlig. Slike mangler vil gjerne foreligge dersom domfelte ikke samarbeider med fengselet eller med den som skal utarbeide en risikovurdering i anledning spørsmålet om prøveløslatelse. Dette vil kunne føre til at den som skal ta stilling til spørsmålet om prøveløslatelse får begrenset informasjonstilgang. Etter Kriminalomsorgen region nords oppfatning bør mangler ved beslutningsgrunnlaget som skyldes domfeltes manglende samarbeid tillegges stor vekt i vurderingen av spørsmålet om prøveløslatelse fra forvaring. Ved slike mangler vil man måtte falle tilbake på de risikovurderinger som lå til grunn for forvaringsdommen, også når en vurderer prøveløslatelse, hvilket vil kunne tilsi at prøveløslatelse ikke kan anses som sikkerhetsmessig forsvarlig.

Kriminalomsorgen region nord mener at domfeltes samarbeid generelt vil være et viktig moment i vurderingen av prøveløslatelsen. Eksempelvis hvis en domfelt er i gang med progresjon, og bryter vilkår (for eksempel for permisjon), så bør dette bruddet kunne vektlegges i vurderingen av spørsmålet om prøveløslatelse. Dette fordi det sier noe om domfeltes evne eller vilje til å innordne seg etter gjeldende regler for straffegjennomføringen, hvilket igjen vil kunne være beskrivende for vedkommendes evne eller vilje til å innordne seg andre regler, herunder overholde vilkårene for en prøveløslatelse.

Departementet har spurt om det også er *andre hensyn* som bør vektlegges i en vurdering om prøveløslatelse fra forvaring, og om disse bør komme til uttrykk i loven. Kriminalomsorgen region nord mener at de momentene som bør vektlegges i en bred helhetsvurdering om

prøveløslatelse fra forvaring, bør nevnes i lovforarbeidene og forvaringsforskriften. Vi anser det viktig med gode lovforarbeider som gir føringer for den vurderingen domstolen skal gjøre. For å sikre at vurderingen kan foretas på et bredest mulig grunnlag, mener Kriminalomsorgen region nord at det av lovens forarbeider også bør fremgå at de momentene/hensynene som er nevnt *ikke er uttømmende*, og at vurderingen skal foretas på bakgrunn av konkret, individuell helhetsvurdering av hvorvidt prøveløslatelsen totalt sett fremstår som sikkerhetsmessig forsvarlig/tilrådelig.

Når det gjelder spørsmålet om det er *andre hensyn* som bør vektlegges i en vurdering om prøveløslatelse fra forvaring, er Kriminalomsorgen region nord er av den oppfatning at også *medisinske diagnoser* må kunne tillegges vekt i vurderingen. Vi vil samtidig bemerke at det i vurderingen om prøveløslatelse fra forvaring, ikke ukritisk bare kan vise til foreliggende diagnoser.

Etter Kriminalomsorgen region nords syn vil en endring av regelen være et skritt i riktig retning, ved at man får en bredere vurdering av prøveløslatelsen. Etter det vi kan se vil imidlertid bevisterskelen til ny § 44 i strl kunne være høyere enn den er etter strgf § 42. Dette vil kunne føre til at regelsettene ikke vil samsvare, slik høringsforslaget synes å forutsette.

Høringsnotatets punkt 3 - Vurdering av forholdet til Grunnloven § 97

Kriminalomsorgen region nord støtter departementets vurdering på dette punktet, om at den foreslåtte endringen i reglene om prøveløslatelse fra forvaring ikke er i strid med Grunnloven § 97.

Høringsnotatets punkt 4 - Gjeninnsettelse ved brudd på fastsatte vilkår

Det er i høringsnotatet stilt spørsmål om vilkårene for gjeninnsettelse bør tydeliggjøres, eller om dette i tilstrekkelig grad følger av gjeldende rett. Kriminalomsorgen region nord mener at det er behov for en tydeliggjøring av loven, slik at det klart fremkommer at alvorlige og gjentatte vilkårsbrudd skal tillegges betydelig vekt og at det ikke er noe krav om nærliggende gjentakelsesfare. Det bør vurderes å formulere loven slik at hovedregelen skal være gjeninnsettelse ved slike brudd.

Høringsnotatets punkt 5 - Fastsettelse av frist for prøveløslatelse

Kriminalomsorgen region nord er enig med departementet i at det er svært uheldig hvis en forvaringsdømt blir prøveløslatt ved utløpet av den frist retten har satt, dersom kriminalomsorgen som følge av den forvaringsdømtes manglende samarbeid ikke har fått på plass et sikkerhetsmessig forsvarlig opplegg.

I høringsnotatet er det foreslått to alternativer for å bøte på den situasjonen som kan oppstå, enten at retten overlater til kriminalomsorgen å fastsette fristen, eller at kriminalomsorgen gis adgang til å forlenge den fristen for prøveløslatelse som retten har satt dersom man ikke i tide er i stand til å etablere et forsvarlig opplegg rundt prøveløslatelsen. Det er i høringsnotatet foreslått at fristen kan forlenges flere ganger. Videre er det foreslått at kriminalomsorgen skal kunne forlenge fristen for prøveløslatelse også i de tilfeller hvor det er kriminalomsorgen som har besluttet prøveløslatelse. Kriminalomsorgen region nord mener at det andre alternativet er best, altså at kriminalomsorgen gis adgang til å *forlenge den fristen* som retten har fastsatt, og at fristen kan forlenges flere ganger. Forslaget til ny § 44 andre ledd tiltres. Etter

Kriminalomsorgen region nords oppfatning vil det imidlertid kunne være hensiktsmessig om de to siste setningene i forslaget til ny § 44 andre ledd blir omgjort til et *eget ledd*.

Dersom kriminalomsorgen gis hjemmel til å forlenge rettens frist hvis «særlige grunner taler for det», jf forslag til ny straffelov § 44 andre ledd, mener Kriminalomsorgen region nord at det må gis *nærmere rammer for hva som skal kunne begrunne en slik fristforlengelse*. Dette av hensyn til en klar og ensartet praksis. Vi vil anbefale at slike rammer blir gitt i lovens forarbeider og forvaringsforskriften. En særlig grunn kan være praktiske forhold, for eksempel ved at domfelte ikke har bolig på den dato den retten har satt. Andre særlige grunner kan være at domfelte ikke samarbeider om prøveløslatelsen, samt at domfelte ikke overholder reglene for ro, orden og sikkerhet i fengselet.

En hjemmel for kriminalomsorgen til å beslutte fristforlengelse reiser et par spørsmål som ikke ses omtalt i høringsnotatet. Den ene spørsmålet er om *beslutningen om forlengelse* skal være å anse som et prosessuelt skritt, eller et enkeltvedtak som kan påklages etter forvaltningsloven. Det andre er *hvilket nivå i kriminalomsorgen* som skal ha kompetanse til å treffe beslutningen om forlengelse av fristen. Kriminalomsorgen region nord er av den oppfatning at beslutningskompetansen bør legges til regionalt nivå, i samsvar de øvrige reglene om forvaring, jf straffegjennomføringsloven § 6 jf forvaringsforskriften § 4. Vi vil anbefale at disse spørsmålene blir avklart i forbindelse med den foreslåtte lovendringen av straffeloven § 44 andre ledd, og eventuelt nedfelt i lovens forarbeider og forvaringsforskriften.

I anledning høringen vil Kriminalomsorgen region nord komme med innspill om at en dom på prøveløslatelse fra forvaring *unntaksvis bør kunne bringes tilbake til retten*, dersom statsadvokaten og kriminalomsorgen er enige om dette. Dette må i så fall nedfelles i lov. En aktuell situasjon kan være obstruksjonssaker, hvor det ikke er mulig å få på plass et opplegg innen fristen, selv om denne er forlenget. En annen situasjon kan være at viktige forutsetninger for dommen brister på grunn av forhold som skyldes domfelte. Et eksempel på en slik situasjon er at domfelte har vært samarbeidsvillig og i god progresjonsrutine på domstidspunktet, for eksempel i frigang, men at vedkommende etter domsavsigelsen nekter å samarbeide, med den følge at progresjonen stopper opp. Et annet eksempel på en situasjon hvor forutsetningene for dommen må anses å briste er hvis domfelte etter domsavsigelsen begår en straffbar handling, for eksempel trussel, eller begår andre alvorlige brudd på reglene for ro, orden og sikkerhet i fengselet.

Høringsnotatets punkt 6 – Adgangen til å fastsette felles forvaringsstraff

I høringen er det foreslått en hjemmel for å kunne *idømme felles forvaringsstraff* for de tilfeller hvor en forvaringsdømt begår nye straffbare handlinger, som kvalifiserer for forvaring, mens vedkommende er prøveløslatt fra forvaring. Etter dagens regler vil den domfelte få en ny forvaringsdom, slik at det løper to parallelle forvaringsdommer.

Kriminalomsorgen region nord støtter forslaget om en ny lovhome til å idømme felles forvaringsstraff for slike tilfeller, og at tiltale skal reises innen 6 måneder etter utløpet av prøvetiden.

Etter Kriminalomsorgen region nords oppfatning åpner ordlyden i den foreslåtte hjemmelen for at hvilken som helst type kriminalitet skal kunne føre til en felles forvaringsstraff. Dette ses ikke å samsvare med bakgrunnen for lovforslaget. Vi har følgende forslag til ordlyd:

«Dersom den forvaringsdømte i prøvetiden begår ny kriminalitet som fyller vilkårene for idømmelse av forvaring, og tiltale blir reist innen 6 måneder etter utløpet av prøvetiden, kan retten avsi en samlet dom for begge handlingene (felles forvaringsstraff) med en ny tidsramme, jf. straffeloven § 43».

Det er foreslått å hjemle den felles forvaringsstraffen i straffeloven § 40, som omhandler «Vilkår for å idømme forvaring». Kriminalomsorgen region nord vil bemerke at nye straffbare handlinger i prøvetiden er brudd på vilkårene for prøveløslatelsen. Etter vår oppfatning kan det derfor være hensiktsmessig at hjemmelen til felles forvaringsstraff blir plassert i et eget ledd i straffeloven § 46 i stedet for i straffeloven § 40, ettersom § 46 omhandler «Brudd på vilkår for forvaring mv.».

Kriminalomsorgen region nord vil anta at en dom på felles forvaringsstraff vil føre til gjeninnsettelse i fengsel, men det bør vurderes om dette bør fremkomme tydelig i loven.

Høringsforslaget om felles forvaringsstraff omhandler kun straffbare handlinger som blir begått i prøvetiden. Kriminalomsorgen region nord vil reise spørsmål om det også bør gis hjemmel for å idømme felles forvaringsstraff for *straffbare handlinger som blir begått mens domfelte gjennomfører forvaringsstraffen i fengsel*.

Høringsnotatets punkt 7 – Varigheten av prøveløslatelse fra forvaring

Kriminalomsorgen region nord er enig i departementets vurdering om at det bør være adgang til å forlenge prøvetiden så lenge vilkårene for å gi dom på forlenget forvaring er oppfylt. Vi støtter således forslaget til ny § 44 første ledd femte og sjette punktum. Vi vil bemerke at vi er kjent med flere avgjørelser hvor retten har avsagt dom hvor prøvetiden har vart i mer enn 5 år. I flere avgjørelser vedrørende prøveløslatelse fra forvaring til den statlig refusjonsordningen har det vært foretatt «fra det mer til det mindre betraktninger», hvilket synes begrunnet i at når domstolen kan velge å gjeninnsette den domfelte, med påfølgende mulighet til å forlenge tidsrammen og prøveløslate på nytt, så kan man også forlenge tidsrammen og beslutte fortsatt prøveløslatelse. En lovendring synes derfor hensiktsmessig og i tråd med praksis.

Av gjeldende strl § 44 første ledd fjerde punktum følger at «Prøvetiden skal være fra 1 til 5 år». Det er i høringen foreslått at det i ny strl § 44 første ledd femte punktum inntas at «Dersom særlige grunner taler for det, kan prøvetiden likevel forlenges slik at prøvetiden totalt blir inntil 10 år». Kriminalomsorgen region nord oppfatter at denne setningen gir en hjemmel til å forlenge prøvetiden *innenfor gjeldende tidsramme* for forvaringen. Eksempelvis at en domfelt på tidspunktet for prøveløslatelsen har en gjenstående tidsramme på forvaringen på 10 år. Ved prøveløslatelsen idømmes han en prøvetid på 5 år. Når det nærmer seg utløpet av denne 5-års prøvetiden, er det behov for en ytterligere prøvetid, for eksempel i 4 nye år. Pga den romslige tidsrammen på 10 år, som domfelte hadde på tidspunktet for prøveløslatelsen, er det mulig å forlenge *prøvetiden* innenfor gjeldende tidsramme. Man trenger således ikke å forlenge *tidsrammen*. Dette i motsetning til det foreslåtte sjette punktum i ny strl § 44 første ledd. Slik vi forstår sjette punktum kan prøvetiden forlenges i det uendelige, såfremt det er hjemmel til å forlenge tidsrammen for forvaringen (forvaringstiden). Kriminalomsorgen region nord mener at denne forskjellen mellom femte og sjette punktum bør tydeliggjøres i lovforarbeidene og forvaringsforskriften.

I høringsnotatet er det ikke omtalt *hvem som skal kunne forlenge prøvetiden* i ny strl § 44 første ledd femte punktum. Prøveløslatelse fra forvaring kan besluttes av retten eller kriminalomsorgen, jf gjeldende strl § 44 andre ledd, og spørsmålet som reiser seg er om det er

den instansen som har besluttet prøveløslatelse som skal kunne forlenge prøvetiden eller om det alltid er retten som skal beslutte om prøvetiden skal forlenges. Dette bør avklares i lovforarbeidene og forvaringsforskriften.

For det tilfelle at kriminalomsorgen også skal kunne beslutte forlengelse av *prøvetiden*, etter ny strl § 44 første ledd femte punktum, må det avklares om beslutningen skal være å anse som et prosessuelt skritt, eller et enkeltvedtak som kan påklages etter forvaltningsloven.

Kriminalomsorgen region nord støtter forslaget til ny strl § 44 første ledd femte punktum, om at prøvetiden skal kunne settes i 10 år.

Forlengelse av prøvetiden etter ny strl § 44 første ledd sjette punktum antas å ligge til retten, ettersom det tilligger domstolen å forlenge tidsrammen for forvaringen (forvaringstiden), jf strl § 43.

Kriminalomsorgen region nord har erfart at det i forbindelse med prøveløslatelse endte med at en domfelt fikk kortere prøvetid enn ett år, fordi saken om prøveløslatelse skulle behandles av lagmannsretten, og det ikke ble aktuelt å forlenge tidsrammen for forvaringen. På denne bakgrunn anmodes det vurdert om det i forarbeidene bør presiseres at en prøveløslatelse skal vare i minst ett år. For den nevnte saken ville det ha ført til at statsadvokaten måtte ha tatt ut tiltale om forlengelse av straffen, og dette synes for oss å ha riktig, jf lovens ordlyd om at prøvetiden skal være fra 1 til 5 år.

Høringsnotatets punkt 9 – Økonomiske og administrative konsekvenser

Dersom det blir en konsekvens av høringsforslaget at færre forvaringsdømte blir prøveløslatt, vil det føre til at flere forvaringsdømte blir værende i fengsel. Hvis konsekvensen også blir at flere blir sittende i fengsler med høyt sikkerhetsnivå, vil det medføre et økt press på lukkede plasser. Høringsforslaget kan følgelig føre til en økning i kriminalomsorgens utgifter.

Kriminalomsorgen region nord administrerer den statlige refusjonsordningen for prøveløslatte fra forvaring. I den forbindelse har vi erfart at flere av prøveløslatelsene er svært langvarige. Refusjonsordningen er økonomisk sett gunstig for kommunene. Samtidig synes det å være en oppfatning om at kommunene ikke er ansvarlig for å ivareta samfunnssikkerheten, etter helse- og omsorgstjenesteloven. Ivaretagelse av samfunnssikkerheten i disse sakene gjøres på grunnlag av dommen om prøveløslatelse til refusjonsordningen. Det bør vurderes hvor lenge disse forvaringsdømte skal kunne være prøveløslatt fra forvaring, og om de heller bør kunne overføres til kommunen, hvor kommunen gis hjemmel til å ivareta samfunnssikkerheten ut fra et regelverk hvor domfelte ikke lenger gjennomfører straff. Kriminalomsorgen region nord ønsker å komme nærmere tilbake til dette, i en annen sammenheng enn i denne høringen.

Andre innspill

Dersom retten beslutter prøveløslatelse fra forvaring kan retten fastsette et hvilket som helst hensiktsmessig vilkår for prøveløslatelsen, jf strl § 45 første ledd. Dersom kriminalomsorgen beslutter prøveløslatelse er vilkårsfastsettelsen mer begrenset. Strl § 45 andre ledd regulerer hvilke vilkår kriminalomsorgen kan fastsette, og viser til strl § 37. Når det gjelder behandling kan kriminalomsorgen fastsette vilkår knyttet til rusmisbruk mv, og om psykiatrisk behandling. Vilkår om at en domfelt skal gå til psykolog kan kriminalomsorgen imidlertid ikke fastsette. Dersom kriminalomsorgen er positiv til en prøveløslatelse fra forvaring, men bl.a. på det vilkår at en domfelt gjennomfører behandling hos psykolog, må derfor saken fremmes for retten, slik at

retten eventuelt kan fastsette et slik vilkår. Kriminalomsorgen region nord vil gjøre oppmerksom på denne forskjellen.

Likeså vil kriminalomsorgen nevne at mange domfelte trenger oppfølging av førstelinjetjenesten i forhold til rus og psykiatri, hvilket ikke nødvendigvis kan sies å være behandling. Kriminalomsorgen kan sette vilkår om at domfelte skal gjennomgå behandling for rus, men ikke vilkår om oppfølging, jf strl § 45 andre ledd jf § 37.

I strl § 45 andre ledd synes det å være foretatt en feil henvisning til lovens § 37 bokstav j. Det riktige antas å skulle være en henvisning til § 37 bokstav k, jf også den gjengivelsen som er gitt i parantes i § 45 andre ledd.

Kriminalomsorgen region nord vil anmode om at disse forholdene vurderes å gi grunnlag for en lovendring.

Kriminalomsorgen region nord vil avslutningsvis også nevne en problematikk i forhold til vilkår som blir fastsatt av retten i forbindelse med prøveløslatelse fra forvaring. Retten har hjemmel til å sette vilkår om at den domfelte skal gjennomgå behandling, jf straffeloven § 45 jf § 37. Imidlertid kan retten ikke pålegge helsemyndighetene eller andre å gi slik behandling. Dette har i praksis vist seg å kunne føre til at domfelte ikke oppfyller vilkåret, fordi vedkommende får avslag på søknad om behandling. Det er naturlig at domstolen ikke kan styre andre etater, men den situasjonen som oppstår anses like fullt uheldig. Kriminalomsorgen region nord vil gjøre oppmerksom på problemstillingen i forbindelse med at deler av forvaringsreglene nå vurderes endret.

Kriminalomsorgen region nord

Jorid Midtlyng
regiondirektør

Marita Sunde Rabben
seniorrådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Vedlegg

Kriminalomsorgen region nord - regionkontor

Deres ref:

Vår ref:
201716475-9

Dato:
25.10.2017

SVAR PÅ HØRING OM ENDRINGER I REGELVERKET OM FORVARING

Viser til høringsnotat av september 2017 vedrørende lovendringer i reglene om forvaring (FOV). Kriminalomsorgen Troms og Finnmark friomsorgskontor har innspill og kommentarer til en del punkter i høringsbrevet, hvorav noen er overlappende. Vårt hørings svar følger under.

Friomsorgskontoret vil innledningsvis bemerke at det savnes tallmateriale som grunnlag for de foreslåtte endringene. Eksempelvis er det på s. 16 henvisning til antall FOV-dømte og prøveløslatte, men ikke hvor mange som løslates ved minstetid, hvor mange som løslates med/mot kriminalomsorgens og/eller påtalemyndighetens anbefaling, hvor mange som gjeninnsettes før prøvetidens utløp m.v.

2 Bør grunnvilkåret for prøveløslatelse fra forvaring endres

Endringsforslaget til Strl. § 44 støttes. Inkonsekvensen sammenholdt med prøveløslatelse (lpp) fra dom på ubetinget fengsel er paradoksal og urimelig. I henhold til notat utarbeidet av KRUS v/R. Kristoffersen (2014) har det de senere år også vært en innskjerping i vilkårene for innvilgelse av prøveløslatelse fra ubetinget fengselsstraff. Manglende progresjon kan medføre avslag på søknad om lpp fra ordinær fengselsstraff.

Med dagens regelverk kan man som beskrevet sjelden underbygge at eksempelvis ressurssterke sedelighetsdømte og tunge kriminelle har en nærliggende fare for å begå ny og alvorlig kriminalitet ved løslatelse fra dom på FOV. Disse soner gjerne greit, er intellektuelt oppegående og har kapasitet til å ta utdanning i løpet av straffegjennomføringen. Man har dermed svakt grunnlag for å nekte lpp, uten at det kan fastslås at faren for ny kriminalitet er redusert (sammenliknet med domstidspunktet). Dette står i kontrast til situasjonen for eksempelvis rusavhengige domfelte med aggresjonsproblematikk, her vil anmerkninger/brudd under soning og ved permisjoner underbygge risiko for ny, alvorlig kriminalitet. Videre vil vilkårsbrudd som eksempelvis rusinntak og ny kriminalitet kunne avdekkes i prøvetiden.

Straffehistorikken er ofte avgjørende for at det idømmes FOV, uten at den i dag tillegges vekt ved vurdering av lpp. Eksempelvis kan tidligere sedelighetsdom underbygge dom på FOV når

Kriminalomsorgen region nord

Postadresse:
Dokumentsenter,
Postboks 694
4302 Sandnes

Besøkadresse:
Stakkevollvegen 7B
9010 Tromsø

Telefon: 77 66 19 00
Telefaks:
Org.nr: 974719584

Saksbehandler:
Ann Yvonne Høyen

E-post: post.troms.finnmark@
kriminalomsorg.no

samme person senere begår alvorlig kriminalitet av annen art. Dette uten at sedelighetsproblematikken er tema i eksempelvis soningsforløpet, risikovurderinger og vurdering av lpp. Vektlegging av straffehistorikk ved vurdering av lpp støttes.

Som kommentar til pkt vilkår s. 5 kan nevnes at Troms og Finnmark friomsorgskontor ikke foreslår vilkår som ikke kan kontrolleres. Videre tilføyes at om man i arbeidet med forberedelse av lpp (og etterfølgende dom) vurderer at gjentatte vilkårsbrudd ikke skal kunne medføre gjeninnsettelse bør vilkåret ikke idømmes.

Gradvis utslusing (s. 7) bør tilstrebes men er i dag ikke et krav domfelte kan gjøre gjeldende. Noen åpne anstalter tar imot FOV-dømte, men kun et fåtall av disse tildeles ressurser iht fordelingsnøkkel for FOV-dømte. Domfelte kan dermed sone siste del av dom på FOV i ordinær anstalt som verken har særlig kompetanse, bemanningsgrunnlag eller andre ressurser med tanke på FOV-dømte. Fra et friomsorgsperspektiv bør FOV-dømte som hovedregel ikke løslates fra høyt sikkerhetsnivå. Skal dette fungere må pengene følge den innsatte, ikke som i dag tildeles utvalgte fengsel etter KDI sin beslutning.

At mangler i beslutningsgrunnlaget for risikovurdering på tidspkt for lpp vil kunne tilsi at lpp ikke er å anse som sikkerhetsmessig forsvarlig støttes. Det må da legges til grunn at endring fra farlighetsvurdering lagt til grunn for dom på FOV ikke kan påvises. Det kan videre vurderes om manglende erkjennelse av kriminaliteten som ligger til grunn for dom på FOV bør medføre at domfelte i utgangspunktet ikke skal prøveløslates. Da med henvisning til at man under soning i anstalt ikke har kommet i posisjon til å rehabilitere, og man kan anta at risikoen for ny kriminalitet er like stor som på domstidspkt.

3. Vurdering av forholdet til grunnloven § 97

Dette er et komplekst juridisk spørsmål. Troms og Finnmark friomsorgskontor støtter de nevnte lovendringer, men vurderer samtidig at endringer som skissert kan anses å «uforholdsmessig gripe inn i og endre dagens prøveløslatelsesregler» (s. 9). Eksempelvis nevnte sedelighetsdømte med uproblematisk soningsforløp som etter dagens rettspraksis kan påregne lpp ved oppnådd minstetid. Om man senere skal legge til grunn straffehistorikk, progresjon, at domfelte skal samarbeide om lpp og at en lpp er sikkerhetsmessig forsvarlig, vil disse innsatte heretter kunne nektes lpp. Det vil i så tilfelle utgjøre en vesentlig endring fra dagens praksis.

5 Fastsettelse av frist for prøveløslatelse

Vedr. fastsettelse av frist for lpp (s. 11) foreslår friomsorgskontoret at retten i det videre fastsetter tidspunkt for lpp en gitt tid etter rettskraftig dom. Ikke som i dag, hvor det tidvis settes en konkret dato. Eksempelvis ble en FOV-dømt høsten 2016 i tingretten idømt tre års forlenget FOV ved tidsrammas utløp. Det ble i dommen samtidig besluttet at vedkommende skulle løslates innen 1. Februar 2017. Dommen ble anket og mannen satt i varetekt i påvente av endelig dom. I lagmannsretten ble dom på tre års forlenget FOV skulle opprettholdes, men uten lpp. Om domfelte hadde fått medhold i lagmannsretten ville han kunne blitt løslatt så fort dommen ble rettskraftig, og før tiltak var på plass. Dette ville etter vår vurdering hatt svært negative konsekvenser for så vel lokalsamfunnet som domfelte. Med annen ordlyd i tingrettens dom ville det vært noe tid på å forberede lpp.

Om man overlater frist for lpp til kriminalomsorgen, og denne kan forlenges, kan det utgjøre en fare for rettsikkerheten til domfelte. Dette sett hen til at arbeidet med forberedelse av lpp fra dom på FOV i dag prioriteres høyst ulikt ved anstaltene.

6 Adgang til å fastsette felles forvaringsstraff

Forslaget bifalles, ut fra resonnement og begrunnelse i høringsnotatet.

7 Varigheten av prøveløslatelse fra forvaring

Varigheten bør kunne forlenges så lenge vilkårene for å gi dom på forlenget forvaring er oppfylt. Ved ny kriminalitet kan gjeninnsettelse i anstalt medføre at domfeltes progresjon opphører, og rehabiliteringsprosessen stanser. Om man heller forlenger prøvetiden kan friomsorgen i samarbeid med domfelte og øvrige samarbeidsparter heller jobbe med årsaker til vilkårsbruddet. Vilkår kan endres. Slik opprettholdes det domfelte allerede har oppnådd.

9 Økonomiske og administrative konsekvenser

Ikrafttredelse av foreslått regelverk vil ha økonomisk konsekvenser. Domfelte som i dag prøveløslates fra dom på FOV vil kunne bli sittende i lukket anstalt i mange flere år. Dette vil ha betydning for kapasiteten og økonomien.

I forlengelsen av dette påpekes at friomsorgen i det videre bør kompenseres økonomisk for arbeidet med forvaringsdømte. Forberedelse til (eventuell) lpp er svært arbeidskrevende, men arbeidet friomsorgen her gjør er ikke hensyntatt budsjettmessig. Å jobbe med FOV-dømte på lpp i inntil 10 år er åpenbart kostnadskrevende. En fordelingsnøkkel å la den som legges til grunn for Ila, Trondheim fengsel og andre anstalter som i dag kompenseres økonomisk bør også utarbeides for friomsorgen. Bevilgningene må da følge den domfelte.

Med hilsen

Jens Egil Holand
Friomsorgsleder

Ann Yvonne Hoøen
Rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.

Kriminalomsorgen region nord - regionkontor

Deres ref:

Vår ref:
201716475-10

Dato:
26.10.2017

INNSPILL TIL HØRING OM ENDRINGER I REGELVERKET OM FORVARING

Det vises til høring, forslag om endring i straffelovens regler om forvaring av 8.9.17.

Trondheim fengsel er ett av tre fengsel i Norge med forvaring. Trondheim fengsel har hatt forvaringsavdeling siden 2008. Jeg har fått i oppdrag å føre i pennen noen innspill fra Trondheim fengsel som fengsel med egen forvaringsavdeling og dermed med mange erfaringer fra dette.

Noen generelle kommentarer først. Trondheim fengsel ser svært positivt på forslaget til endringer i regelverket om forvaring. Det bemerkes at bakgrunnen, lovforarbeidet, for reglene om forvaring er lite drøftet i høringen. Det ble i forarbeidene til forvaringsreglene blant annet lagt vekt på den belastningen det var å ha en tidsbestemt fengselsstraff og dette skulle kompenseres blant annet med en domstolprøvd vurdering av prøvespørsmålet og minstetid. Siden det var samfunnsvernet som var det essensielle og ikke selve straffen, skulle en domfelt løslates dersom samfunnsvernet var ivaretatt og slik vi har forstått det er det derfor gjentakelsesfaren har vært vurderingstemaet. Man skulle ikke holde igjen en domfelt når det ikke lenger var behov for vern, da var straffen ferdig.

Det har derimot vist seg at det er svært vanskelig å få god og objektiv dokumentasjon på dette. I noen saker ser vi at de som domfelles nesten selv ønsker forvaring nettopp fordi de lettere slipper ut ved minstetid på forvaring enn ved en tidsbestemt straff. Dette kan ikke ha vært lovgivers intensjon. Vi ser derfor det som svært nødvendig med endring i regelverket.

I høringen stilles det opp en del spørsmål og vi har i det følgende forsøkt å knytte noen kommentarer til de spørsmål som er stilt.

2 Bør grunnvilkåret for prøveløslatelse fra forvaring endres

2.3 Departementets vurdering

Det blir spurt om:

- *Det bes om høringsinstansenes syn om det er andre hensyn som bør vektlegges i en slik vurdering og om disse hensynene eventuelt bør komme til uttrykk i loven*

Region nord

- *Herunder hvorvidt det bør ha betydning om det ha skjedd en progresjon i domfeltes soningsforhold, for eksempel ved at det før prøveløslatelse har vært undersøkt om domfelte er i stand til å forholde seg til et mindre restriktivt regime.*

Det bør fremkomme i loven eventuelt i forskrift klarere føringer for hva som skal vektlegges i en vurdering av prøveløslatelse. Det er svært vanskelig å dokumentere om det er nærliggende fare for en som er dømt for overgrep mot barn at han vil begå nye overgrep. Vi har blitt spurt i retten om vi har satt han foran en barnehage for å se om han gjør noe. En som er dømt for overgrep mot barn vil ha svært liten mulighet til å begå nye handlinger under straffegjennomføring. Men det bør kunne trekkes opp paralleller som gjør det mulig å spå noe inn i fremtiden. For eksempel vil en som inne i et fengsel begår det som av mannen i gaten mener er bagatellmessig handling kunne være alvorlig. En som smugler inn barberblad på cellen sin, noe han får om han ber om det, viser han ikke bryr seg om regler. Han er villig til å bryte regler inne i et så strengt regime et fengsel er og hva vil han da kunne gjøre ute? Men vi kan ikke si at siden han har gjort dette er det nærliggende fare for at han vil begå nye overgrep mot barn.

Trondheim fengsel mener det bør legges vekt på samarbeid med ansatte i fengselet. Godt samarbeid gjør det mulig å drive godt endringsarbeid. Domfelte er dømt til endring og vi skal legge til rette for dette. Om innsatte nekter samarbeid nekter han også å endre seg, slik vi ser det.

Innsikt og ønske om å gjøre noe med egen kriminalitet bør vektlegges. Det skal merkes at innsikt ikke nødvendigvis er risikodempende, dette kan psykologer etc. si mer om.

Gode planer for livet etter soning som gir gode muligheter for kontroll bør tillegges vekt. Det er uheldig at vi prøveløslater folk som ikke har noen form for aktivitet på dagtid. Dette gjør at vi mister kontrollpunkt og kan gjøre det vanskelig å komme tilbake til samfunnet.

Trondheim fengsel ser det som svært viktig at domfelte har hatt en progresjon i soningen før en prøveløslatelse. Vi har opplevd at domstolen ikke har hatt den samme forståelse av behovet for dette. De har forståelse når det gjelder rusmisbrukere eller andre dårlig fungerende innsatte. Men vår erfaring er at innsatte som sitter inne i fengsel med høyt sikkerhetsnivå i lang tid uansett blir preget av dette og i mange saker institusjonalisert. Når vi slipper ut innsatte vil vi ikke slippe ut farligere menneske enn det vi tok inn. Det er store forventninger til hva man skal kunne ute i samfunnet og ikke minst skjer det en stor utvikling innen blant annet teknologi på 10 år. Vi ser at «plattformen» innsatte skal stå på ute bør være størst mulig og robust. Dette skjer ved mestring og øvelse på det samfunnet forventer.

Vi ser også viktigheten av å kunne bruke mindre restriktive regime for utprøving for å kunne dokumentere endring i adferd og virkning av for eksempel program. Eksempel på dette i vår region er utprøving på gartneriet på Leira. Vi kan ha en innsatt vi ønsker å observere hvordan han tar kontakt med kunder og hvem han tar kontakt med. (Da er det selvfølgelig ikke noe sikkerhetsmessig betenkeligheter ved en slik utprøving). Her ønsker vi å bemerke at forskrift til forvaring § 9, overføring til mindre restriktive soningsformer stenger noe for muligheten for å benytte blant annet lavere sikkerhetsnivå som utprøvningsarena. Det fremkommer der at «Domfelte kan overføres til lavere sikkerhetsnivå eller overgangsbolig når dette er et ledd i en planlagt progresjon frem mot prøveløslatelse». Vi ønsker en endring av denne.

- *Synspunkter på hvilken vekt risikoen for ny kriminalitet bør tillegges i den samlede vurderingen av om prøveløslatelse er sikkerhetsmessig forsvarlig sammenholdt med for eksempel forhold som at den forvaringsdømte har tatt utdanning under forvaringsoppholdet.*

Trondheim fengsel ser det som uheldig at skolegang ser ut til å bli tillagt vesentlig mer vekt enn samarbeid med kriminalomsorgen eller det å ta tak i egen kriminalitet. Det er selvfølgelig positivt at innsatte tar utdanning, men dette må settes inn i rett perspektiv. For det første ser vi at

innsatte tar utdanning de aldri kan nyttiggjøre seg av på utsiden. Videre er det slik at de ansatte ved skoleavdelingen ikke ser etter, eller skal se etter, de samme tingene som ansatte i kriminalomsorgen. Deres jobb er bare å gi innsatte noe positivt og de innsatte velger helt selv om de ønsker delta eller ikke. Det blir litt feil at domstolen sier at samarbeid med for eksempel skoleavdelingen er mer likt livet på utsiden av muren enn samarbeid med kriminalomsorgen. Kriminalomsorgen er pålagt å legge til rette for at forvaringsdømte skal kunne endre seg, men det er den domfelte som skal endres. Skolegang kan gjøre en forvaringsdømt bedre rustet til et lovlydig liv, men dette gjelder ikke alle de ressurssterke innsatte som for eksempel driver organisert kriminalitet eller annet kriminelt liv og gjort det alltid. Dersom utdanning gjør at den domfelte oppnår en ny beskyttelsesfaktor vil det være av betydning. Vil det at man har tatt skole og funnet seg jobb gjøre risikoen mindre for nye lovbrudd bør det telle, men bare på lik linje som resten. Det er samfunnet som skal vernes og det skal være sikkerhetsmessig forsvarlig å prøveløslate. Dessverre ser det ut til at det må presiseres i lovverket at slik som blant annet utdanning må tillegges mindre vekt i vurdering av prøveløslatelse fra forvaring.

- *Synspunkter på hvilke faktorer som særlig bør tas i betraktning ved vurderingen av hvorvidt det foreligger fare for at den forvaringsdømte ved en eventuell prøveløslatelse vil begå ny kriminalitet.*
 - *Særlig bes det om syn på om det er behov for klargjøring av hvilke vekt den forvaringsdømtes straffehistorikk bør tillegges og om dette eventuelt bør komme til uttrykk i lovteksten.*

Både nasjonale og internasjonale ekspertmiljøer anbefaler at risikovurdering gjennomføres ved hjelp av såkalte kliniske strukturerte risikoinstrumenter. Seksual Violence Risk-20 og HCR Violence risk management er av de mest anerkjente verktøyene for risikovurdering og håndtering av ny seksuell og generell vold. Begge instrumentene består av tjue faktorer som forskning har vist øker risiko for ny vold (Nøttestad og Goksøyr, 2004). En risikovurdering baserer seg vurdering av tidligere forhold (som oppvekst, straffehistorikk, traumer), nåtidige forhold (som innsikt, endringsvilje og psykisk status) og fremtidige forhold (som nettverk og avklart bolig). Det foretas en risikovurdering av de sakkyndig oppnevnte i forkant av rettssaken, men også som en del av innstillingen fra kriminalomsorgen. Dom til forvaring tar utgangspunkt i at det skal skje en endring hos den forvaringsdømte. Endring skjer ikke av seg selv eller gjennom tid alene. Endring skjer heller vanligvis gjennom en *tilrettelegging* fra anstalten og en *endringsvilje* fra den forvaringsdømte. Progresjon kan således defineres som resultatet av samspillet mellom de to faktorene. Det er dette samspillet som er utfordrende. På den ene siden mangler ofte anstalten ressurser og fleksibilitet for å gjennomføre fremstillinger og permisjoner. Progresjonsplanen bygger dessuten ikke alltid på en systematisk risikovurdering og erfaringene fra for eksempel en fremstilling, brukes ikke nødvendigvis som en kilde for en fornyet risikovurdering. Den forvaringsdømte er på sin side opptatt av å få tillit og til å "bevise" at han/hun fungerer bedre enn før domfellelsen og har ikke nødvendigvis "tillit til systemet". Ut fra et risikoperspektiv vekter dessuten tidligere handlinger og personlighetsavvik mer enn innsikt og for eksempel god fungering i anstaltens skole. Tidlig debut, straffehistorikk og personlighetsforstyrrelse med psykopati er av de faktorene som best predikerer ny alvorlig vold og sedelighetsproblematikk. Sammenlignet med andre fengselsstraffer, bør man legge til grunn at man trenger en større endring på de nåtidige og fremtidige risikofaktorene for å kunne dokumentere at risikoen for ny alvorlig kriminalitet i tilstrekkelig grad er redusert.

En vurdering av prøveløslatelse krever derfor en langt mer systematisk plan for hvordan redusere de risikofaktorene som den opprinnelige risikovurderingen konkluderte med og/eller de forhold som dommen vektlegger.

Som nevnt tidligere vil det å jobbe med egen kriminalitet blant annet ved program, samtaler med behandler kunne ha stor betydning. Men om dette skal vektlegges må den som foretar risikovurdering ha tilgang til informasjon. Det er slik i dag at innsatte tar program, skole etc. fordi det ser bra ut i retten. Det er ikke noe i veien med slik motivasjon om det faktisk fører til redusert risiko, men det å delta i seg selv kan ikke være nok.

Hva har den innsatte å gå til som er annerledes enn det han hadde når han begikk de forvaringskvalifiserende handlingene kan ha betydning. Men også nettverk, folk som fanger opp når det er noe er viktig.

- *Et særlig spørsmål er hvilken betydning eventuelle mangler ved beslutningsgrunnlaget for risikovurderingen skal ha ved vurderingen av om prøveløslatelse skal anses sikkerhetsmessig forsvarlig.*

Manglende samarbeid med anstaltens psykolog for gjennomføring av risikovurdering er ikke uvanlig ved verken Ila eller Trondheim fengsel. Det er heller ikke uvanlig at innsatte ikke ønsker prate med rettssakkyndige som opprettes til saker om prøveløslatelse. Det er best om fagfolk på dette kan si noe om hvilken betydning det har for vurderingen som gjøres. Men det kan nevnes at vi har hatt en sak hvor rettssakkyndige fikk samtykke å innhente alle helseopplysninger om en innsatt fra flere steder. Der så vi en helt klart mye bedre opplyst sak på grunn av det. Det burde ikke være mulig å nekte innhenting av slik viktig informasjon, hvertfall bør det hindre prøveløslatelse. Det er svært viktig at domstolen som skal fatte en beslutning kan stole på at de har fått all relevante informasjon i saken, noe de ikke nødvendigvis har når domfelte ikke samarbeider eller opphever taushetsplikt.

- *Mangler i beslutningsgrunnlaget for risikovurderingen på tidspunktet for prøveløslatelse vil kunne tilsi at prøveløslatelse ikke er å anse som sikkerhetsmessig forsvarlig. Bes om syn på dette.*

På generelt grunnlag kan det argumenteres for at manglende samarbeid med psykolog som skriver risikovurdering eller manglende samtykke i opphevelse av taushetsplikt til eventuell behandler eller programansvarlig kan føres tilbake til manglende endring. De som er dømt til forvaring er dømt for å verne samfunnet for fremtidige alvorlige straffbare handlinger. I dette vil forhold til egen kriminalitet være vesentlig. Det å først innse at man har et problem for så gjøre noe med det, er veien å gå for endring. I en slik prosess vil vi tro at de som innser problemet sitt også ønsker å være åpen om det. Dersom det er ønske om endring og man mener å ha endret seg er det rart at man ikke gir innsyn i det som har skjedd av blant annet behandling. Vi mener derfor at manglende samarbeid med den som utarbeider risikovurderingen må tillegges vekt i vurderingen av om det er sikkerhetsmessig forsvarlig med prøveløslatelse.

Men det skal poengteres at ofte kan psykologen gjøre like gode risikovurderinger uten samarbeid. Det brukes uansett mest tid på all dokumentasjon som foreligger i saken. De har også dokumentasjon fra betjentene på det som skjer daglig og samtaler etc. de har med innsatte.

4 Gjeninnsettelse ved brudd på fastsatte vilkår

- *Bes om synspunkter på om det er behov for en tydeliggjøring av loven eller om det i tilstrekkelig grad anses å følge av gjeldende rett at alvorlige og gjentatte vilkårsbrudd skal tillegges betydelig vekt og at det ikke er noe krav om nærliggende gjentakelsesfare.*

Dette må presiseres i loven. Vi har opplevd at en person hadde gjentatte brudd på alkohol og dette var ikke nok til gjeninnsettelse, da det ikke kunne dokumenteres nærliggende gjentakelsesfare. Det at domfelte ikke ser alvorligheten av å bryte fastsatte vilkår bør være et klart faresignal. Det kan medføre eskalering i alvorlighet av brudd og det bør ikke være

nødvendig å vente på alvorlig brudd før gjeninnsettelse. Slik vi så skjedde det eskalering etter gjentatte brudd på samme vilkår, avhold fra alkohol. Det bør sees på at vi snakker om en gruppe mennesker som har fått forvaringsstraff og den største andelen av de har en dyssosial personlighetsforstyrrelse. De er videre villig til å bryte vilkår selv om man vet faren for gjeninnsettelse er tilstede. Da bør varsellampene for domstolen ringe.

5 Fastsettelse av frist for prøveløslatelse

- *Bes om syn på de alternative forslagene.*

Trondheim fengsel ser viktigheten av en endring av loven på dette punkt. Det er svært uheldig med dato satt av retten som ikke kan endres. Domfelte skal da ut til en hver pris. Vi har erfaring med at den innsatte begikk nytt lovbrudd, ikke samarbeidet og ble overført tilbake fra lavere sikkerhetsnivå i påvente av fristen satt av domstolen. Til tross for dette måtte Kriminalomsorgen prøveløslate han og det kan ikke være intensjonen til domstolen eller lovgiver. Det tar tid å få på plass gode opplegg for prøveløslatelse og det fordrer samarbeid. Det kan ikke være slik at den forvaringsdømte kan lene seg tilbake og vente på datoen.

Vi mener dato bør settes av Kriminalomsorgen som har best kjennskap til saken og som har kontakten med kommunen hvor den innsatte skal ut. Det er viktig at ting som bolig, sysselsetting og oppfølging er på plass og dette skal helst vært prøvd ut en liten periode før man slippes ut. Det er bedre for domfelte som kan ha noen permisjoner til egen bolig for å gjøre denne i stand og bli kjent med friomsorgen før de står der på egne ben.

Samtidig vil det at kriminalomsorgen bestemmer tidspunkt for prøve motivere den innsatte ytterligere til samarbeid med kriminalomsorgen og kommunen.

6 Adgangen til å fastsette felles forvaringsstraff

- *Bes om syn på forslaget*

Det presiseres først at det er bra det kom inn lovendring om at ny straffbar handling kan føre til gjeninnsettelse på forvaringsdommen. Men det sees også som mer ryddig at man kan ilegges en fellesstraff av to forvaringsdommer. Vi har sett en forvaringsstraff bare løpe ut parallelt med ny forvaringsstraff ble pådømt.

7 Varigheten av prøveløslatelse fra forvaring

- *Etter departementets syn bør det være adgang til å forlenge prøvetiden så lenge vilkårene for å gi dom på forlenget forvaring er oppfylt. Foreslås å heve den maksimale lengden av prøvetiden til 10 år. Bes om syn på forslaget.*

Det er helt klart behov for endring i prøvetidens lengde. Særlig er dette for en gruppe dårlig fungerende innsatte som ikke fungerer i fengsel og som har behov for svært tett oppfølging gjerne i institusjon eller kommunal boenhet utover 1 år. Det kan ikke være slik at vi skal beholde innsatte i fengsel bare fordi vi ikke kan se at de i løpet av 5 år kan fungere alene. Det bør alltid være et mål at de skal fungere uten kriminalomsorgen, men de som må ha slik oppfølging i lang tid for å beskytte samfunnet bør de også få det.

Er ikke sikker på om maksimalt 10 år er nok. Vi har i dag personer som har vært prøveløslatt lenger enn 10 år. Dersom det ikke finnes andre alternativ er vi litt redd hva som vil skje for denne gruppen.

Samtidig vil vi her benytte anledningen til å vise til straffeloven § 44 som sier «*Prøvetiden skal være fra 1 til 5 år*». Det er viktig at forvaringsdømte har en lengre prøvetid og denne bør minimum være 1 år. Vi har et eksempel på hvor kriminalomsorgen og statsadvokaten sammen gikk inn for prøveløslatelse, men hvor det gjensto mindre enn 1 år til tidsrammens utløp. I dette tilfellet ble personen prøveløslatt samtidig som man reiste sak om forlengelse av tidsrammen for å kunne få en lengre prøveløslatelse. Det ble svært vanskelig å dokumentere for forlengelse av forvaringsstraffen på en som var prøveløslatt og som ikke hadde gjort noe galt i prøvetiden til rettssak og rammen ble ikke forlenget. Det bør gjøres en endring slik at praksis blir lik ordlyden, minimum 1 år prøveløslatelse. Det er ressursbesparende at man ikke må til retten for å sette prøvetid på 1 år i saker hvor statsadvokat og kriminalomsorg er enig om prøveløslatelse, men hvor det er mindre enn 1 år igjen til tidsrammens utløp. Ber særlig om at dette punktet bringes videre.

Med hilsen Trondheim fengsel

Stine Mollan
Juridisk rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.